

Ծանոթագրություններ

- 1.- Շնորհակալություն ենք յայտնում Մատենադարանի գլխավոր աւանդապահ Գեորգ Տէր-Վարդանանին՝ խորհուրդների և ձեռագրի հետ կապուած հարցերը ճշգրտելու համար:
- 2.- Այս ձեռագիրը նկարագրել է Մատենադարանի գիտաշխատող Արսէն Յարութիւնեանը:
- 3.- Տես Նայաստանի եւ յարակից շրջանների տեղանունների բառարան, Թ. Խ. Յակոբեան, Ստ. Տ. Մելիք-Քալիշեան, Հ. Խ. Բարսեղեան, Երեւանի Համալսարանի Հրատարակչութիւն, Երեւան, 1991, հտ. 3, ցուցակ 1, էջ 57:
- 4.- Նոյն տեղում, էջ 57:
- 5.- Տես Ա. Գեորգեան, «Ամանուն հայ մանրանկարիչներ», Մատենագիտութիւն IX-XVII դդ., Գահիրէ, 2005, էջ 295:
- 6.- Տես Նայաստանի եւ յարակից շրջանների տեղանունների բառարան, Թ. Խ. Յակոբեան, Ստ. Տ. Մելիք-Քալիշեան, Հ. Խ. Բարսեղեան, Երեւանի Համալսարանի Հրատարակչութիւն, Երեւան, 1991, հտ. 3, ցուցակ 1, էջ 58:
- 7.- Նոյն տեղում, էջ 348:
- 8.- Տես В. Лазарев, История византийской живописи, «Искусство», Москва, 1986, стр. 123:
- 9.- Այս հանգամանքի վրայ մեր ուշադրութիւնը հրաւիրեց Հայ արուեստի պատմութեան և տեսութեան ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի ամբիոնի վարիչ, արուեստարան Լեոնտ Զուգասեանը: Թովգարուի հայկական ձեռագրերը նկարագրել է Հ. Ոսկեանը «Ի Գ. Պոլիս «Թօփգարը» պալատին կից Ամմէտ Գ. Սուլթանին անուան Մատենադարանին հայերէն ձեռագիրները», «Հանդէս Ամսօրեայ», Ապրիլ-Յունիս, 1967, էջ 183-196 յօդուածում:
- 10.- Տես Der Nersessian S., Etudes Byzantines et Armeniennes, Byzantine and Armenian Studies, Imprimerie orientale-Louvain, 1973, Tom 1, p. 513:
- 11.- Տես В. Казарян, С. Манукян, Матенадаран, Армянская рукописная книга VI-XIV вв., Москва, 1991, стр. 177:
- 12 Տես О. С. Попова, Византийские и древнерусские миниатюры, Москва, «Индрик», 2003, стр. 55. Շնորհակալութիւն ենք յայտնում ԵՊՀ Հայ արուեստի պատմութեան և տեսութեան ամբիոնի դասախօս Զարուհի Յակոբեանին՝ խորհուրդների և բիւզանդական արուեստի նուիրում անհրաժեշտ գրականութիւն տրամադրելու համար:

Օսմանեան Գաւառի խորհուրդներ

ԾՈՎԱՆԿԱՐԻՉ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԱՅՎԱԶՈՎԱՔԻ, ՂՐԻՍԻ ԱՄԵՆԷՆ ՆՇԱՆԱԽՈՐ ՀԱՅՔ

Հայ նկարչութեան մեծագոյն դէմքն է ան ու համաշխարհային գեղանկարչութեան մէջ՝ ամենէն վաղեմական ծովանկարիչը: Ծնած է Ռուսական կայսրութեան հարաւային Ղրիմի մահաճգի (Crimea) Թեոդոսիա ծով-

գերեայ քաղաքը: Ակրտութեան վկայագրին մէջ արձանագրուած է Յովհաննէս Այվազեան: Փոքր տարիքէն ցոյց տուած է գծագրութեան հանդէպ մեծ սէր: Ռուսիոյ մէջ իր նկարչական կրթութիւնը ասարտելէ ետք կայսերական թռչակով կը մեկնի Եւրոպա, ուր կարճատեւ մը Իտալիա մնալէ ետք կը վերադառնայ Ռուսիա եւ կը ճշմանկուի կայսրութեան մատտորմի գլխավոր նկարիչ: Ռուսական շրջանակներու մէջ յաճախ գործածուած է «Այվազովսքիի վրձինին արժանի» բնաւոր խօսքը:

Հիմնական արտայայտամիջոցը իր նկարչութեան մէջ ծովն է, որուն յարափոփոխ շարժումներուն միջոցով արտայայտած է իր զարգացումներն ու թեմաները: Նկարած է ծովային խաղաղ մայրամուտներ եւ ամեհի ալեկոծութիւններ, որոնց դէմ կը պայքարին մարդիկ, մուսստիներ եւ ճամբորդներ: Այսպիսի ծովանկարներու մէջ յաճախ կարելի է հանդիպիլ յոյսի շողին, Աստուծոյ փրկութեան լոյսի:

Այվազովսքին մասն մեծ հայ էր: Ան կրտսեր եղբայրն էր Վիննենայի ճշմանաւոր միաբաններէն Գարրիէլ Այվազովսքիի: Իր նկարներէն մէկը կը պատկերէ այն պահը, երբ Լորտ Պայրըն ոտք կը դնէ Ս. Ղազար կղզիի մառահանգիստը, ուր զինք դիմաւորողներու շարքին կը տեսնենք մասն եղբայրը: Նշանաւոր են այն իւղաներկ պատատռները, որոնց վրայ նկարուած են Օսմանեան մատաւորմի ջախջախումը եւ խորտակումը: Թէեւ ստացած էր մասն Օսմանեան կայսրութեան կողմէ շքանշաններ (նկարազարդած էր Կ.Պոլսոյ Տոլմա Պաշէի պալատը), բայց Համիտեան կոտորածներէն ետք իր ստացած շքանշանները ծովը կը նետէ:

Այվազովսքիի անունը օրհնութեամբ կու տան Թեոդոսիայի մէջ այն պատճառով՝ որ խմելու ջուրով ապահոված է քաղաքը: Մահացած է 1900-ին եւ քաղուած տեղոյն Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ մէջ: Իր ապարանը վերածուած է պատկերասրահ-թանգարանի: